

Grafik Tasarımda ***HUKUKSAL SORUNLAR***

GRAFİK TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU

Ortaklar Caddesi Bahçeler Sk. 17/1 Gorbon Apt. Zemin Kat

34394 ŐiŐli İstanbul T: 0212 267 27 58 F: 0212 267 27 59

info@gmk.org.tr

© Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu, 2018. Yayın hakları saklıdır. Tanıtım için ya da kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında, kitapçıının tamamı veya bir bölümü izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

BAŞLAMADAN KISA BİR NOT...

Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu, 25 Kasım 2017 tarihinde Studio-X İstanbul'un ev sahipliğinde "GMK Seminerler" etkinliğinin ilkinin gerçekleştirdi. "Grafik Tasarımda Hukuksal Sorunlar" başlıklı, GMK Yönetim Kurulu Üyesi Onur Gökalp'in moderatörlüğünde gerçekleşen bu seminer temelde, avukatlar Övgü Bingöl ve Derya Karaosmanoğlu eşliğinde, grafik tasarımcıların profesyonel hayat içerisinde karşılaştıkları, tasarımcı-müşteri eksenli pratik sorunları ve önleyici hukuk çerçevesinde bu sorunlara ilişkin çözümleri konuşmak amacını taşıyordu.

Fikir olma aşamasından çıkıp somut bir ürüne dönüşmüş tüm ürünler Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu nezdinde "eser" kapsamına girer. Grafik tasarımcıların da potansiyel birer eser sahibi olarak, mesleki ve eser haklarıyla ilgili bilinçlenmesinin ve haklarına sahip çıkmasının; hayatlarını idame ettirebilmeleri, yeniden üretebilmenin koşullarını yaratabilmeleri ve meslek onurunun korunması için elzem olduğunun farkındayız. Bu sebeple GMK olarak kuruluşumuzdan bu yana tasarımcıların mesleki haklarını korumaya yönelik çalışmalarımızı sürdürüyor ve mesleğe ilişkin güncel gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Bu çalışmalarımızdan biri olan bu seminerin bir diğer amacı da pratikte henüz tam anlamıyla vakıf olunmayan, eser üretiminden doğan mülkiyet ve telif hakları konusunda bilhassa mesleğe yeni başlayan tasarımcıları aydınlatmak.

"Grafik Tasarımda Hukuksal Sorunlar" seminerinin kayıtlarından soru-cevap biçiminde derlenen bu kitapçığın, tasarımcıların mesleki ilişkilerini düzenlemesinde ve bu ilişkide karşılarına çıkacak olası sorunların çözümünde yol gösterici bir rehber niteliğinde olmasını diliyoruz.

İÇİNDEKİLER

- 3 GMK kimdir?
- 3 GMK'nın hukusal yaptırım gücü var mıdır?
- 4 Önleyici hukuk nedir?
- 4 Sektörel birlik neden önemlidir?
- 5 Sözleşme nedir / nasıl hazırlanır?
- 6 Sözleşme neleri içermelidir / kapsmalıdır?
- 6 Elektronik posta ve internet yazışmaları sözleşme yerine geçer mi?
- 7 Sözleşme yoksa ne olur?
- 8 Müşteri sözleşme imzalamak istemezse...
- 9 Sözleşme konusunda ısrarcı olmak
- 10 İş tamamen netleşmeden önce teklif veriliyorsa...
- 10 Kelimeler önemlidir! Teklif hazırlarken nelere dikkat edilmeli?
- 11 Sözleşmeniz varsa/yoksa ve ödeme almakta sorun yaşıyorsanız...
- 11 Fatura karşı tarafa hangi yolla gönderilmeli?
- 12 Faturanın tebliği sonrasında yine de ödeme alınamıyorsa...
- 13 Tasarımcı fatura kesemiyorsa...
- 14 Tasarımcı, ödemesini alamadığı işi durdurabilir mi?
- 15 Müşteri işi beğenmezse ödemeyi yapmayabilir mi?
- 15 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu nedir?
- 16 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu nezdinde 'eser' nedir?
- 16 Tescil nedir / zorunlu mudur?
- 16 Tescil yolları nedir?
- 17 Telif hakkının ihlali ne demektir?
- 17 İşe mecra sınırı koymak
- 18 İşleme eser intihal midir?
- 18 Eseri kullanılacak kişi hayatta değilse kimden/nereden izin alınmalı?
- 19 Eserin korunma süresi sınırlı mıdır?
- 19 Bir eserin birden fazla yaratıcısı varsa...
- 19 Stok fotoğraflarla ilgili telif sorunları tasarımcının mı yoksa müşterinin mi sorumluluğundadır?
- 20 Hangi fotoğraflar kişilik hakkı ihlaline girer?
- 21 Tarihsel mekân fotoğraflarının kullanımı ihlal kapsamına girer mi?
- 21 Model, fotoğrafı kullanabilir mi?
- 22 Yurtdışına iş yaparken nasıl bir sözleşme hazırlanmalı? Uluslararası işlerde tasarımcı hangi hukuka tabidir?
- 22 Müşteri tarafından kabul edilmeyen tasarımın kullanım hakkı kime aittir? Bu tasarım müşteri tarafından başka bir iş için kullanılabilir mi?
- 23 Sunumlara ilişkin hak ihlalleri nasıl önlenebilir?
- 23 Çalışma süresince yapılan eskizler kime aittir ve kullanımı kimin tasarrufundadır?

GMK KİMDİR?

GMK, Türkiye’de devlet nezdinde ve YEKON’da tanınan, aynı zamanda uluslararası düzeyde ico-D tarafından temsil edilen bir meslek örgütlenmesidir. Grafik tasarımcıların mesleki haklarını korumak, hukuki sorunlarla karşılaştıklarında onları izlenecek yol ve yöntemle ilgili bilgilendirmek ve daha da önemlisi tasarımcının bu tür sorunlarla karşılaşmaması adına önleyici ve koruyucu nitelikte bilgilendirme çalışmaları yapmak kuruluşun amaçları arasındadır.

GMK’NIN HUKUSAL YAPTIRIM GÜCÜ VAR MIDIR?

GMK’nın hukusal yaptırım gücü yoktur; ancak üyelerinin mesleki alanda karşılaştıkları hukuki sorunların çözümü konusunda çalışmalar yapan ve üyelerine destek veren bir kuruluştur. Devlet nezdinde, ulusal ve uluslararası tanınırlığa ve kabule sahip bir örgütlenme olarak, fıkri mülkiyet davalarında bilgisine başvurulur ve mahkemelere bilirkişi tayin eder. Bir meslek kuruluşu olarak, grafik tasarım alanında, kazanılan ya da kaybedilen davalarla ilgili dağarcığını sürekli geliştirmektedir.

Bu sebeple, GMK’nın tüm üyeleri herhangi bir hukuksal problemle karşılaştıklarında direkt GMK’ya başvurup sorunu aktarabilirler. GMK da kendi bilgisi dahilinde ve danışman avukatlarından destek alarak konuyla ilgili fikirlerini ve çözüm önerilerini üyesiyle paylaşır; ona yol ve yöntem konusunda destek verir. Temel amaç; doğru refleksler göstererek müşteri ile üye arasındaki uyuşmazlığı en kısa sürede, hakkaniyet ölçülerinde çözüme ulaştırmaktır. Eğer sorun dava yoluna girerse, GMK hem danışman avukat ile üye arasındaki ilişkilerin hem de dava sürecinin takipçisi olur, hukuki

sürecin mümkün olan her aşamasında üyelerine destek sağlamaya devam eder.

ÖNLEYİCİ HUKUK NEDİR?

Hukuki süreçlerin yönetimi konusunda iki temel yaklaşım vardır: uyuşmazlık hukuku ve önleyici hukuk. GMK'nın hukuki süreç yönetiminde temel amacı, doğru refleksler sayesinde sorunların mahkemeye intikal etmeden çözülmesini sağlamaktır ve bu, önleyici hukukun kapsamına girer.

Uyuşmazlık hukuku, esas olarak, karşı taraf ile ilişki çözümlenemez bir aşamaya geldiğinde, diyalogu kesip mahkeme aracılığıyla iletişim kurmaktır. Pratikte, Türkiye'de dava süreçleri uzun ve masraflı olabiliyor. Bu sebeple sorun bu aşamaya gelmeden, tasarımcı, göstereceği doğru refleksler ile haklarını koruyabilir.

SEKTÖREL BİRLİK NEDEN ÖNEMLİDİR?

Tasarımcıların ve ürettikleri eserlerin haklarını korumanın en etkili yollarından biri sektör içerisinde birlik sağlamak, kararlı durmak ve ortak tavır göstermektir. Grafik tasarım alanında yaşanan fikrî mülkiyet odaklı sıkıntılarda öne çıkan en önemli sorun sözleşme sürecine ilişkindir. Pratikte, sipariş edilen işin beğenilmemesi durumunda işveren para ödemeyi veya işin başında sözleşme imzalamayı reddetme hakkını kendinde görebilir. Şayet sektörel bir birlik var ise, bu tür sorunlar karşısında verilen ortak tepkiler süreç içinde böyle sorunların daha az yaşanmasını sağlar. Sendikalar bu konuda iyi bir örnektir.

GMK bir sendika değildir, ama bu tür davaların arşivini tutuyor, hukuki süreçlerin yönetiminde tasarımcının haklarını koruyor ve bir örgütlenme olarak etki alanının bir tasarımcıdan daha geniş olması oldukça önem taşıyor.

SÖZLEŞME NEDİR / NASIL HAZIRLANIR?

Sözleşme, tasarımcının dış dünyayla, yani müşteriyle ilişkisini düzenleyen temel araçtır. Sözleşme denilince akla uzun metinler, imzalar gelse de aslında sözleşme temelde çok daha basittir. En basit ve gündelik örnek olarak, marketten bir ürün alıp parasını ödemek de bir sözleşme, yazılı olmayan bir mutabakattır. Ancak sözleşme yazıya dökülmez ise; taraflar arasında meydana gelecek olası bir uyuşmazlık hâlinde, ispatlanabilirlik açısından sorunlar ortaya çıkacaktır.

Elinizdeki sözleşmenin, sizin haklarınızı ispat eden bir araç hâline gelebilmesi için mutlaka karşı taraf, yani müşteri tarafından kaşe ile imzalanmış olması gerekir. Kaşe konusu, uyuşmazlık olması hâlinde kiminle muhatap olacağınızın belirlenebilmesi açısından hayati önem taşır. Islak imza ise sözleşmeye “kanıt” niteliğini verir.

Sözleşmenin her sayfasının mutlaka ayrı ayrı kaşelenip imzalanması gerekir. Böylece sözleşmeye sonradan madde eklenmesinin veya maddelerin değiştirilmesinin önüne geçilecektir.

Bir sözleşmeyi alırken bu unsurların varlığı kontrol edilmelidir.

SÖZLEŞME NELERİ İÇERMELİDİR / KAPSAMALIDIR?

Sözleşme, bir iş temelinde kurulmuş ilişkinin kullanım kılavuzudur; yol göstericidir ve her iki tarafı da korur. Özel ve hukuki bir dile sahip olması gerekmez, fakat bir kullanım kılavuzunun içermesi gereken temel unsurları barındırmalıdır. İdeal bir sözleşmede tarafların kim olduğu, iletişim ve adres bilgileri, yapılacak işin tanımı ve sınırları mutlaka yer almalıdır. İşin tanımını ve sınırlarını net biçimde ortaya koymak, müşteri tarafından süreç içinde gelecek muhtemel esnetmelere karşı tasarımcıyı korur.

İşin sınırları konusunda bir süre tayin etmek çok önemlidir. Örneğin, söz konusu bir web sitesi tasarımı ise sözleşmede söz konusu siteye ilişkin verilecek bakım desteğinin süresi net biçimde sınırlandırılmalıdır; yoksa bu desteğe ilişkin talepler tasarımcı bu sözleşmeyi feshedene kadar devam edebilir.

İşin başlangıç tarihi, bitiş tarihi, ödemenin nasıl yapılacağı, hangi banka hesabına yatırılacağı, taksit çizelgesi gibi akla gelebilecek tüm detayları adım adım kâğıda dökmek her zaman yararlıdır; sorunların çözümünü kolaylaştırır.

ELEKTRONİK POSTA VE İNTERNET YAZIŞMALARI SÖZLEŞME YERİNE GEÇER Mİ?

Hukuk, teknolojiye ve genel olarak yaşamın hızına hemen ayak uydurabilen bir alan olmadığından, henüz e-posta üzerinden yapılan anlaşmaların mahkemeler tarafından kabul edildiğinden bahsedemiyoruz. Yani e-postalar ıslak imzalı sözleşmelerin

yerini tutmaz. Güncel şartlarda sözleşme ilişkileri artık e-posta üzerinden kuruluyor olsa da, unutulmaması gereken husus şudur: Büyük meblağlı işlerde kanun gereği, ispat edilebilirlik açısından ıslak imzanın varlığı aranır. Yani ıslak imzalı bir sözleşmeniz yoksa ikincil deliller, mesela tanıklar, tek başına hakkınızı korumanıza veya ispat etmenize hizmet edemez. Öte yandan, artık e-imzanın da ıslak imza gibi geçerliliği var; büyük şirketler, devlet daireleri vs. e-imza kullanıyor fakat bu, yeterince yaygın değil. Bu sebeple ıslak imzanın varlığı, her zaman tasarımcının lehinedir.

SÖZLEŞME YOKSA NE OLUR?

Eğer tasarımcı ile müşteri arasında bir sözleşme imzalanmadıysa ve iş, bu koşullar altında geliştirse, kanıt niteliğindeki e-posta ve telefon yazışmaları hiç mi işe yaramaz? İşin bu koşullarda tamamen sonuçsuz kalacağı söylenemez. Böyle bir olayla karşılaşılması ve olay şartlarının bildirilmesi hâlinde, GMK'nın danışman avukatları bu konuda hukuki destek sunacaklardır. Ortada yapılmış ve teslim edilmiş bir iş var ise bunun bedelinin ödenmesi dava yoluyla talep edilebilir, fakat bu noktada mahkemede bazı teknik tartışmalara girmek gerekecektir; örneğin yazılı sözleşme yoksa artık üzerinde anlaştığınız ücreti kanıtlayamadığınız için, mahkeme yapılan işe karşılık kendine göre bir bedel belirlemeye çalışacaktır. Ortaya konulan iş üzerinden meslek kuruluşlarından, başka tasarımcılardan veya o işin başka alıcılarından fikir alarak, söz konusu işe bir fiyat biçer. Yazışmalarda belirtilen rakamı esas almayıp, kendi belirleyeceği bedel üzerinden karar verebilir.

Bir başka örnek olarak; müşteriyle sözleşme yapmadığınız hâlde bir sorun yaşıyor ve ödemeleri taksitler hâlinde alıyorsunuz. Ama müşteri sürecin yarısında bu işten vazgeçip kalan ödemeyi yapmıyor. Eğer sözleşme olsaydı, doğrudan şu maddeyle hak sahibi olurdunuz: “Müşteri, sürecin üçte birinden sonra işten vazgeçse dahi tasarımcı ücretin tamamını almaya hak kazanır.” Ama sözleşme olmadığı için artık mahkeme size şunu diyebilir: “İşin yarısı yapıldıysa ücretin de sadece yarısının ödenmesine karar veriyorum.” Sonuçta tasarımcı, hakkı olandan daha düşük bir bedeli kabul etmek zorunda kalacaktır.

Özetle, hukuk her zaman iyi niyeti temel alsın ve mahkemeler tasarımcının hakkını koruma eğiliminde olsa da pratikte ıslak imzalı bir sözleşmenin tasarımcıya tanıyacağı ispat imkânını başka hiçbir yazılı gösterge sağlayamaz.

MÜŞTERİ SÖZLEŞME İMZALAMAK İSTEMEZE...

Bu sık rastlanan bir durum. Peki müşterinin sözleşme imzalamaktan kaçındığı durumlarda ne yapmanız gerekir? Örnek olarak; ithalat-ihracat yapan şirketler yurtiçindeki pek çok firmayla iş yaparken hiç sözleşme yapmayıp, Avrupa'daki herhangi bir firmayla neden sözleşme yapmak zorunda kalırlar? Çünkü karşı taraf o işi başka türlü yapmamaktadır. Bu çok bağlayıcı bir nedendir. Tasarım sektöründe de bu işin iki çözümü vardır; ya tasarımcı, onunla sözleşme yapmak istemeyen müşterilerle iş yapmayı kabul etmeyecek ya da sözleşme yapmak konusunda ısrarcı olacaktır. Bu da sektörel birliğin önemini göstermektedir. Eğer meslektaşlar olarak tasarımcılar bu türden müşterilere ve firmalara iş yapmazlarsa ve tasarımcılar bu anlamda birbirlerine

destek olup, ortak karar ve bilinç doğrultusunda davranırlarsa bu tür firmalar nitelikli hiçbir tasarımcı bulamazlar. Bu, günü kurtarma açısından tasarımcının iş kaybettiği, belki birkaç iş kaybedeceği ama uzun vadede bir sistemin oturmasını sağlayacak ve meslek bilincini, emek değerini ve meslek onurunu yükseltecek bir yaklaşım olacaktır.

SÖZLEŞME KONUSUNDA ISRARCI OLMAK

Sözleşme ilişkisi teklif verme süreciyle başlar. Teklif bir iş öncesinde e-posta ile ya da sözlü olarak sunulan bir anlaşma hazırlığıdır. E-posta ile bir taslak olarak atılsa dahi bu teklif onay görebilir ve müşteri tasarımcıya “onaylıyoruz, şu gün başlayalım” diyebilir. Bu noktada tasarımcı, teklifi onay gördüğü andan itibaren, arayı soğutmadan müşteriden teklif metnini imzalayarak kendisine göndermesini talep etmelidir. Sözleşmeyle ilgili bu tavrı baştan koymak önemlidir. Teklifi kabul etmiş müşterinin de, bu anda teklifi imzalamama olasılığı genelde düşüktür. Teklifi imzalayıp göndermek, sözleşme hazırlayıp imzalamaktan daha az külfetli bir durum olduğundan, tasarımcının hakkının korunması açısından da pratik ve işlevsel bir yöntemdir. Biraz tatlı tatlı mecbur bırakmak da denebilir bu davranış için. Çünkü nihayetinde teklif, sözleşmenin özüdür; işin tanımı, süresi, fiyatı ve teslim tarihi gibi temel unsurları barındırır. O yüzden teklifleri de dikkatli hazırlamanızı öneriyoruz. Bu teklif onay aldığında ve vakit kaybetmeden “Teklifi bir kaşeli imzayla bize gönderirseniz seviniriz” dediğinizde temel bir sözleşme ortaya koymuş oluyorsunuz. Taraflar arasında bir uyumsuzluk çıktığında, elinizde kaşeli ve imzalı şekilde kabul edilmiş teklifiniz varsa, karşı taraf kabul etmiş olduğu sözleşme bedelini inkar etse bile, mahkeme

o işe bedel biçmek için bilirkişi araştırmasına gitmeyecektir. Sözleşme bedeli, teklifte görünen bedel üzerinden değerlendirilir. Mahkeme süresi bakımından da kazancınız olur; davanın sonuçlanması fazla zaman almaz.

Bu noktada, işi sağlamlaştırmak için teklif metnine “Teklifin kabul edilmesi hâlinde ıslak imzalı olarak tarafımıza gönderilmesini rica ederiz” gibi bir dipnot eklenmesinin en sağlıklı yöntem olacağını da unutmamak gerekir.

İŞ TAMAMEN NETLEŞMEDEN ÖNCE TEKLİF VERİLİYORSA...

Müşteri, tasarımcıdan yapılan işin tanımı ve kapsamı henüz netleşmeden de teklif isteyebilir. Örneğin bir kurumsal kimlik işi alacaksınız ancak iş kapsamının ne olduğu net değil ya da henüz netleşmemiş; ama işin ilerlemesi için de fiyat teklifi verilmesi gerekiyor. Bu durumda, işin olası kapsamını düşünerek ve belirterek bir fiyat aralığı vermek hukuken kurtarıcı bir hamledir.

KELİMELER ÖNEMLİDİR!

TEKLİF HAZIRLARKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİ?

Teklif hazırlarken kullanılacak birkaç kelime sizi karşılaşılabileceğiniz pek çok soruna karşı korur. Teklif hazırlandı; örneğin tasarımcı 20.000 TL'lik bir teklif gönderecek. Bunun 5.000 TL'si de ön ödeme olarak alınacak. Burada; “beş bin liralık avans” yazmak ile “ödemelerin yüzde yirmibeşlik bölümünden oluşan ilk taksit” demek arasında, yaratacağı sonuçlar bakımından ciddi fark vardır. Avans genel olarak şu anlama gelir: Bir sözleşme kurulmak üzere ve biz süreci başlatmak için bir ön ödeme

istiyoruz, sonrasına bakacağız. Bu durumda müşteri, “Ben size avans göndermiştim, ama bu işten vazgeçtim” diyebilir. Ama “Beş bin liralık avans şu tarihte alınacaktır” demek yerine “Ödemenin yüzde yirmibeşlik kısmı olan birinci taksidi/bölümü” demek teklifin tamamına gönderme yapmakla birlikte, müşterinin bunu kabul etmesi, teklifin tamamını kabul ettiği anlamına da gelir. Ya da tasarımcı, bu ifade farkıyla müşteriyi teklifi kabul etme noktasına çeker. Avans ve taksit arasında bu çerçevede önemli fark vardır; bu farklara dikkat etmek sonradan yaşanacak sorunları önler.

SÖZLEŞMENİZ VARSA/YOKSA VE ÖDEME ALMAKTA SORUN YAŞANIYORSA...

Tasarımcı, ödeme vakti gelmiş olmasına rağmen ödemesini alamıyorsa ve borçlu tarafta ödeme yönünde bir atılım görmüyorsa, ister yazılı bir sözleşme olsun ister olmasın yapılması gereken şey faturayı göndermektir. Normal şartlarda ödeme sürecini başlatmanın en iyi ve güvenli yolu fatura kesip karşı tarafa göndermektir.

Burada önem verilmesi gereken husus doğru faturalandırmadır. Faturanın içeriği doğru olursa karşı tarafın haklı bir itirazda bulunmasının önüne geçilmiş olur. Eğer faturada yazan içerik ile yaptığınız işin içeriği birbirini tutmuyorsa müşterinin itirazı da haklı olur. Fakat bu itirazın haklı olması, sözleşmeden doğan haklarınızın kaybedilmesine neden olmaz, ama size bu süreçte zaman kaybettirir.

FATURA KARŞI TARAFA HANGİ YOLLA GÖNDERİLMELİ?

Faturayı kestikten sonra, karşı tarafın onu aldığından emin olmalıyız; yani faturanın karşı tarafa tebliğ edilmesi gerekir. Burada uygulanan yaygın yöntem, faturanın kargo yoluyla gönderilmesidir. Ama kargo ile göndermek tasarımcıyı haklı kılmaz; çünkü kargo paketinin içinde ne olduğu bu durumda mahkeme önüne ispatlanamayacaktır. Dolayısıyla, esas yöntem faturayı posta yoluyla, yani iadeli taahhütlü mektup ya da ihtarname ile göndermektir. Çünkü iadeli taahhütlü gönderimlerde PTT, kayıtlarına o zarfın içinde ne olduğu bilgisini geçer ve karşı taraf da gönderiyi teslim aldığı anda içeriği kontrol edip ona itiraz etme hakkına sahiptir.

FATURANIN TEBLİĞİ SONRASINDA YİNE DE ÖDEME ALINAMIYORSA...

Fatura tebliğ edildikten, yani karşı tarafça imza karşılığında teslim alındıktan sonra, kanun nezdinde şekli itiraz süresi 8 gün olduğu için, fatura tebliğ tarihinden itibaren sekiz gün beklemek gerekir. Bu sürede karşı tarafın tebliğ edilen faturaya itiraz etme hakkı vardır. Bir itiraz gelmezse hemen dava açmaya mı yönelmek gerekir? Hayır. Otuz günün dolması beklenir. Çünkü kanunda, taraflar arasında bir sözleşme yoksa o faturaya karşılık ödeme vadesi 30 gün olarak kabul edilir. Standart bir faturanın ödeme vadesi 30 gündür. Bu sebeple müşteriden ödeme için haber beklemeden iş bitiminde faturayı hemen göndermek, zaman kaybını önleyecek çok önemli bir hamledir. Normal şartlarda fatura kesim tarihinden itibaren otuzuncu günün sonunda karşı tarafın ödemeyi yapması gerekir. Şayet yapmazsa ticari faiz işlemeye başlar. Yasal sürecin standart prosedürü ise şöyledir;

ödeme gelmezse önce icra takibini başlatırsınız, karşı tarafın buna itiraz etmesi durumunda da bu itirazın iptal edilmesi için dava açarsınız. Tüm bu süreçte aslında istediğimiz şey, bu aşamaların birinde borçlu müşterinin, işin ciddiyetini kavrayıp daha fazla uzatmadan ödemeyi yapmasını sağlamaktır. Çünkü hukuki süreç, müşteri için de hem zaman hem de para kaybına yol açacaktır. Öte yandan, ödeme takip sürecinizdeki mailleşmelerinizde avukatınızı ve meslek kuruluşunuzu cc'ye eklemeniz ve bu bilgiyi müşteriye de vermeniz, haftalardır geri dönüş yapılmayan mail'lere hızlıca geri dönüş almanızı sağlayıp sorunun yasal zemine taşınmasını da önleyebilir.

Burada son olarak bilinmesi gereken şey, ödemenin her şeye rağmen yapılmaması durumunda mahkemede neyi ispat etmeniz gerektiğidir: Mahkemede müşteri ile aranızdaki sözleşmesel ilişkiyi, işi bu ilişkiye uygun biçimde yaptığınızı ve müşteriye teslim ettiğinizi ispat etmeniz beklenecektir. "İş tesliminin" ispatı bazen zor olabiliyor. Bir mal alıp satıyor olsaydınız mahkeme sizden "sevk irsaliyesi" isterdi fakat doğası gereği tasarım işinde bu mümkün değil. Bu yüzden en azından, bu teslimleri e-posta aracılığı ile yapmak, mümkünse müşteriden imza almak, posta yoluyla gönderim yapılıyorsa kargo yerine iadeli taahhütlü postayı tercih etmek, toplantılarda teslim yapılacaksa toplantıya tek kişi olarak değil, birden fazla kişi ile gitmiş olmak gibi temel reflekslerin kazanılması önemlidir.

TASARIMCI FATURA KESEMİYORSA...

Tasarımcı fatura kesemiyorsa, ödeme talebini karşı tarafa nasıl aktaracak? İhtarnameyle. Fatura kesemeyen tasarımcılar, noter aracılığı ile gönderecekleri bir ihtarnameyle, karşı tarafa ödeme

için bir süre limiti ve ödeme bu limit içerisinde yapılmaz ise yasal haklarını kullanacağı bilgisini iletebilir. Karşı taraf buna rağmen ödemeyi yapmazsa konu artık bir uyuşmazlık hâline dönmüş olacağından icra takibi ve/veya dava yoluna geçmek gerekecektir. Burada, bahsetmiş olduğumuz “icra takibi - itiraz - mahkeme” süreci işleyecektir. Tabii icra takibine bir itiraz gelmezse artık haciz işlemlerinizi yapar, alacağınızın tahsili için müşterinin bazı mallarına el koyabilir, banka hesaplarını kısmen bloke edebilirsiniz. Özetle, fatura kesemeyişi tasarımcıyı haksız konuma düşürmez; limited şirket, şahıs şirketi ya da serbest meslek erbabı olmasa da tasarımcı teklif ve sözleşme süreçlerinde tüm bu kişilerle aynı haklara sahiptir ve süreçleri onlarla aynı şekilde yürütebilir. Fatura konusu ile ödemenin tahsili konusu birbirinden farklıdır; tasarımcı fatura kesemedi diye yaptığı işin karşılığını alma hakkını kaybetmez. Muhasebe yönünden devlete karşı olan yükümlülükler farklı, sözleşmeden dolayı müşterinin size karşı yükümlülükleri farklıdır. (Bu durum, vergisel bir yükümlülük olmayacağı anlamına gelmemektedir, yalnızca alacağın tahsili için başvurulacak mahkeme bu konuyla ilgilenmeyecektir.)

TASARIMCI, ÖDEMESİNİ ALAMADIĞI İŞİ DURDURABİLİR Mİ?

Tasarımcının, ödemesini alamadığı işi durdurma hakkı vardır. Ancak haklı iken haksız duruma düşmemek için bu durdurma eylemi öncesinde dikkat edilmesi gereken husus ihtar yükümlülüğüdür. Doğru olan, durdurma öncesinde karşı tarafa konuyla ilgili ihtarla bulunmaktır. İhtarın içeriği, karşı tarafın aranızdaki sözleşmeye riayet etmediği ve sizin bu nedenle bu iş ve ilişkinin devamını getirmeyeceğiniz şeklinde olmalıdır. Bu bildirim yaparken de yine en doğru yöntem noterdir,

yani ihtarnamedir. İşi ihtarname ile sonlandırmak, o zamana kadar olan zararınızı da karşılayabilmenizi sağlar. Bu yöntemi izlediğinizde farklılık arz eden bir durum yoksa, işi sonlandırmanız hâlinde, iş teslim edilmese dahi zararınızı karşılayacak kadar ödemenin alınma şansı devam edecektir. Eğer bu bir ekip işiyse, böylece kendi haklarınız ile birlikte sizinle çalışan diğer kişilerininki de korumuş olursunuz.

MÜŞTERİ İŞİ BEĞENMEZSE ÖDEMEYİ YAPMAYABİLİR Mİ?

Tasarımcı işi tamamlayıp teslim ettikten sonra müşteri beğenmeyebilir, ancak beğenmediği için ödeme yapmama hakkı yoktur. Daha doğrusu, bu ödeme yapmama kararına tasarımcının müdahale hakkı vardır. Hukuk temelde hakkı ve iyi niyeti korumak amacıyla ilerler. Estetik algı ve beğeni değişken olsa da, objektif ve iyi niyetli bir göz ile bakılarak söz konusu işin kabul edilebilir olup olmadığı, verilen 'brief'e uygun yapılp yapılmadığı değerlendirilir. Tasarımcının özen yükümlülüğüne aykırı davranmadığı ve sonuçta ortaya, üzerinde anlaşılmış olandan çok farklı bir ürün çıkmadığı sürece, müşterinin işin karşılığı olan parayı ödememek gibi bir hakkı yoktur.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU NEDİR?

Tasarımcının, müşteri ile olan ilişkisi farklı, yarattığı eser üzerinden dış dünya ile kurduğu ilişki farklıdır. Sizin müşteriniz ile olan ilişkilerinizi temel kanunlar düzenlerken, yaratılan eserin dış dünya ile olan ilişkisini özel bir kanun, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu düzenler. Bu alan, üretilen eserin dış dünyada nasıl kullanılacağı ve korunacağını belirler. Ortaya çıkmış olan,

yaratıcının kendi emeğini, birikimini, yaratıcılığını, özgünlüğünü kullanarak ortaya çıkardığı eserin dünya ile ilişkilerinin çerçevesini çizer; yaratıcısına o eserden faydalanma ve eserini koruma hakkını verir.

FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU NEZDİNDE ‘ESER’ NEDİR?

Fikir olma aşamasından çıkıp somut bir ürüne dönüşmüş her ürün eserdir: Resim, fotoğraf, müzik, yazı, tasarım, web sayfası, fontlar, tipler, kodlamalar, bilgisayar programları vb..

TESCİL NEDİR / ZORUNLU MUDUR?

Tescil, bir eserin size ait olduğunu, ilk önce sizin tarafınızdan yaratıldığını, bir başkasından alınmadığını ispat etmeyi sağlayan yöntemdir. Zorunlu değildir. Bir eserin, fikrî mülkiyet anlamında korunması için illa bir yere başvurmanız ya da onu tescil ettirmeniz gerekmez; eser ortaya çıktığı anda aslında kendiliğinden, siz o eser üzerindeki hakları eser sahibi olarak üstlenmiş olursunuz. Kamuya sunduğunuz andan itibaren o, artık korunması gereken bir değer hâline gelir. Tescil sadece, uyumsuzluk veya hak ihlali olması durumunda, ispatı kolaylaştıran bir yoldur.

TESCİL YOLLARI NEDİR?

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın isteğe bağlı bir tescil veri tabanı vardır; eser başına gayet makul ücretlendirmelerle bakanlık o eseri kendi veri tabanına kaydeder ve herhangi bir ihlal durumunda bu kayıt tartışmasız ve çok ciddi bir delil niteliği taşır. Öte yandan, internet üzerinde, eserleri makul ücretler ile tescilleyip kendi veri

tabanında tutan siteler de artık mevcut. Ayrıca tescil işlemi noter vasıtasıyla da yapılabilir. Söz konusu iş bir tasarım ise Türk Patent ve Marka Kurumu'na başvurup yine bir ücret karşılığında işinizi tescil ettirebilirsiniz.

TELİF HAKKININ İHLALİ NE DEMEKTİR?

Telif hakları söz konusu olduğunda neyin ihlal olduğu konusunda kanunlar çok açık ve nettir. Akla gelebilecek bütün kötüye kullanımlar telif hakkının ihlali anlamına gelir: izinsiz çoğaltmak, yaymak, iletmek, nakletmek, satmak, farklı şekillerde kullanmak ve farklı şekillerde işlemek. Bunların hepsi o eserin çalınması anlamına gelir ve bu hırsızlığa karşılık cezaî yaptırımlar vardır. Ayrıca bunun mali yaptırımı da vardır ki bizim Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'muz bu noktada eser yaratıcısına işlevsel ve özel bir koruma sağlamıştır: Eğer ortada özel ve özgün bir tasarım, yani bir eser varsa ve bu eser, yaratıcısının izni alınmaksızın kullanılıyorsa, yaratıcı, ürünün mevcut fiyatının üç katı kadar tazminat talep edebilir. Edebiyat ve müzik alanında bu türden dava ve tazminat emsalleri oldukça fazladır. Kanunun tanıdığı bu özel hak, aslında mevcut kurallarımızın sanatçıyı koruma gayesinde olduğunu da gösteriyor. Bu hak hem ilkesel hem de işlevsel olarak çok önemli olup; resim, müzik, yazı, tasarım, web sitesi tasarımı, fontlar, tipler, kodlamalar vb. bütün eserler için geçerlidir.

İŞE MECRA SINIRI KOYMAK

Bir kitap kapağı için gerçekleştirdiğiniz illüstrasyon, televizyon filmi için de kullanılabilir mi? Yaptığınız işin mecrası değiştirildiğinde ve hedef kitlesi genişlediğinde o işin

ücretlendirmesi aynı mıdır? Kesinlikle hayır. Ama tasarımcı, işin çerçevesini teklif ve sözleşme aşamasında gayet net ve doğru olarak ortaya koymalıdır. Bir etkinlik, belli bir mecra için bir afiş üretmek ile bu afişin dev bir iletişim kampanyasının bir parçası olarak kurgulanması arasında ciddi fark vardır. Bu fark fiyata da yansımalıdır. Tasarımcının bu çerçeveyi net koymaması tartışmaya açık bir durum yaratabilir; müşterinin, bir bedel ödeyerek elde ettiği ürünü her mecra da kullanabileceği gibi bir yanlış anlaşılma ve haksız kullanımı doğurabilir. İşin çerçevesini ve kullanılacağı mecraları baştan koymak en az kanun hükümleri kadar koruyucu bir işleve sahiptir.

İŞLEME ESER İNTİHAL MİDİR?

Bir başkasının eserini alıp müdahale yoluyla başka bir eser hâline getirebilir misiniz? İlk eser sahibinin izni olması şartıyla evet. Sizin eserinize müdahale edebilirler mi? İzin almak kaydıyla evet. Ama bu konuda bir anlaşma yok ise kanun nezdinde bu bir intihaldir. İzin alınmak suretiyle ortaya konulan eser ise işleme eserdir ve işleme eserin hak sahipleri, eserin ilk yaratıcısı ile müdahale eden diğer yaratıcıdır.

ESERİ KULLANILACAK KİŞİ HAYATTA DEĞİLSE KİMDEN/NEREDEN İZİN ALINMALI?

Yaratacağınız eser, eğitim amaçlı bir çalışma ise kullanımı için izin almak gerekli değildir. Örneğin, eğitim amacıyla bir eserin fotoğrafı çekilip kullanılabilir, eser tanıtılabilir. Ama burada kastedilen antoloji ya da derlemeler değil ders kitapları, sunum slaytları vb. eserlerdir. Sorun, müdahale ettiğiniz eser yoluyla yarattığınız yeni eserden para kazandığınız, ticari bir gelir elde

ettiğiniz yerde başlar. Söz konusu iş ticari amaçlı olacaksa, mutlaka o eserin hakkının kimde ya da hangi kurumda olduğunu tespit edip, kullanımı öncesinde izin almak gereklidir. Genellikle de bu konuda hak sahibi merci ailedir.

ESERİN KORUNMA SÜRESİ SINIRLI MIDIR?

Eserler sonsuza dek telif kapsamında korunmaz. Bu süre yaratıcı kişinin ölümünden itibaren 70 yıldır. Bu sürenin ardından o eserler artık kamuya mal olur. Ama yetmiş yıl geçse bile o kişinin isim hakkı, o isme duyulması gereken saygı, onu karalamama, zedelememe zorunlulukları farklı hukuki prensiplerde korunmaya devam eder.

BİR ESERİN BİRDEN FAZLA YARATICISI VARSA...

Eğer eser, birbirinden ayrılamaz bir bütün teşkil ediyorsa, o işi ortaya çıkaran herkes eser üzerinde eşit ve ortak şekilde hak sahibi olur.

STOK FOTOĞRAFLARLA İLGİLİ TELİF SORUNLARI

TASARIMCININ MI YOKSA MÜŞTERİNİN Mİ SORUMLULUĞUNDADIR?

Stok fotoğraflar günümüzde tasarım alanında oldukça sık başvurulmuş ve yaygın kullanılan kaynaklar. Ancak sorunsuz gibi görünen bu alanda da telif sorunları mevcut ve bu sorunu tasarımcının mı yoksa işveren müşterinin mi üstlenmesi gerektiği de belirsiz bir konu. Büyük şirketler genel olarak tartışmasız biçimde bu sorumluluğu tasarımcıya yüklerler. Stok fotoğraflarla ilgili sorun yaşamamak için bazı koruyucu reflexler gösterilmelidir. Mesela, her stok fotoğrafın kullanımı öncesinde

kabul etmiş olduğunuz bir sözleşme vardır, bu sözleşmelere ilişkin mutlaka bir arşiv tutulmalıdır. Kullanım detayları var ise bunlar müşteriyle mutlaka paylaşılmalıdır. Çünkü internet mutlak güvenli bir mecra değil; fotoğrafı edindiğiniz kaynak web siteleri süreç içinde kapanabiliyor ya da anlaşmalı fotoğrafçılar fotoğraflarını o sitelerden çekebiliyorlar. Ama siz bu süreçte o fotoğrafı bir işte kullanmış oluyorsunuz, o fotoğraf da işle birlikte yayınlanmaya devam ediyor ve bu yayından bir kazanç sağlanıyor. İşte bu noktada, o stok fotoğrafın kullanımı artık haksız bir durum yaratabiliyor ve siz bundan haberdar olmuyorsunuz. Böyle bir durumdan zarar görmemek için kullandığınız fotoğrafların sözleşmelerini biriktirmek, fotoğrafı seçerken kullanılacak işe uygun kullanım koşullarının varlığını gözetmek oldukça önemli; bu hem sizi hem de müşteriye eser sahibine karşı korumakla birlikte, müşteri ile herhangi bir anlaşmazlığa düşmenizi de önleyici bir hamle olacaktır.

HANGİ FOTOĞRAFLAR KİŞİLİK HAKKI İHLALİNE GİRER?

Bir işle ilgili olarak gerçekleştirdiğiniz fotoğraf çekimlerinde, eğer bir konu mankeniniz yoksa ve yoldan geçen bir insanın/insanların fotoğraflarını çekiyorsanız, onların kişilik haklarını ihlal etmemek için izin almanız şarttır. Kanun nezdinde, eğer çektiğiniz fotoğraf bir haber niteliği taşıyorsa veya ortada bir kamu yararı varsa, izin almamış olsanız da bu fotoğraflar kullanılabilir. Ama eğer bu şartlardan en az biri yoksa fotoğrafını çektiğiniz kişinin iznini almak gerekir. Burada bahsedilen izin, yolda yürüyen insanların toplu şekilde fotoğrafının çekilmesi ile ilgili değil; manken olarak tabir edebileceğimiz, odak kişiyi ve o an yaptığı eylemi ayırt edebildiğiniz fotoğraflar için geçerlidir. Prensipte

mutlaka fotoğrafta görünen her kişiden izin almak gerekmektedir. Prodüksiyon dünyasında da bu konudaki teamül çok nettir: “Her görünen kişiden feragatname alınır.” Örneğin bir arkadaşınızı bir kapak çalışmasında kullanabilirsiniz, o size şifahen onay vermiş olabilir ama iki ay sonra aranızda kişisel bir husumet gelişir ve size bu kullanımdan ötürü dava açabilir. Bu nedenle, fotoğraflarda görünen her kişiden basit bir feragatname alınması gerekir. Pratikte bu feragatname ile tasarımcı uğraşmak zorunda değildir; işveren taraf da bu işin çalışmasını yürütebilir. Böyle bir izin alınırsa, ileride doğabilecek tehlikelerin, örneğin kötü niyetli taleplerin önüne geçilir.

TARİHSEL MEKÂN FOTOĞRAFLARININ KULLANIMI İHLAL KAPSAMINA GİRER Mİ?

Girmez; tarihî mekânların fotoğraflarını çekebilir ve kullanabilirsiniz. Bu fotoğraflar telif tabi değildir. Ama söz konusu bir müze iç mekânı ise ve o müze fotoğraf çekimine ya da kullanımına ilişkin bir sınırlama getirdiyse, bunu da daha girişte belirtmişse o zaman söz konusu fotoğrafları kullanamazsınız; ya da izin alarak kullanmanız gerekir. Çoğu müzede ve sergide fotoğraf çekmekle ilgili yasaklar vardır. Tarihî mekânlarda da bu türden kısıtlamalar olabilir.

MODEL, FOTOĞRAFI KULLANABİLİR Mİ?

Size modellik etmeyi kabul eden kişi, eğer siz bu işi ticari amaçla kullanacaksanız, çektiği fotoğrafları alıp kullanamaz. Çünkü siz o kişiyle/kişilerle modellik konusunda anlaşma yapmışsınızdır. Orada söz konusu olan fotoğrafın kişisel kullanımı değil, bir iştir.

Model, fotoğrafı ancak anlaşmanız dahilinde, sizin ticari hak ve beklentilerinizi zedelememek şartıyla kullanabilir; örneğin kendi portfolyosunda.

YURTDIŞINA İŞ YAPARKEN NASIL BİR SÖZLEŞME HAZIRLANMALI? ULUSLARARASI İŞLERDE TASARIMCI HANGİ HUKUKA TABİDİR?

Uluslararası işlerde hangi hukuka tabi olduğumuz kısmı çok geniş bir konu. Bu sadece yurtdışıyla ilgili değil, burada, İstanbul'un içinde bile sözleşmenin nerede imzalandığı, işin nerede yapıldığı davanın bağlı olacağı mahkemeyi değiştirebilir. Telif ile ilgili sorunlar yönünden, Ankara Fikrî ve Sınai Haklar Mahkemesi merkez niteliğinde; sorun yaşadığınız şirketle ilgili hiçbir iz, kayıt bulamazsanız, mahkemeyi Ankara'da açabilirsiniz örneğin. Genel kaide olarak, iş burada yapılıyorsa Türk hukukuna tabidir. Avrupa Birliği kapsamındaysanız, sürece ilişkin özel çözüm yolları var. Fakat bu konuyu başından sözleşme ile belirlemeniz de mümkün. Uluslararası işler zaten genelde sözleşmesiz yürümez ve o sözleşmenin ilk adımında da hangi ülkenin kurallarının uygulanacağı belirlenir. Eğer buna ilişkin bir bilgi sözleşmede yazmıyorsa, duruma göre buradan dava açabilirsiniz, ama uzun bir süreci göze almak gerekir. Mesela bazı konularda, hukuken şöyle bir yöntem de vardır: Türkiye'de alınmış bir mahkeme kararını, eğer uygun şartları taşıyorsa, yurtdışındaki bir mahkemede tanıtabilirsiniz; oradaki bir karar da burada tanıtılıp uygulanabilir. Bu konuda devletler arasında imzalanmış bir anlaşma da olabilir. Çok teknik ayrıntılar söz konusu olduğundan uluslararası hukuk alanında mutlaka bir destek alınmalıdır.

MÜŞTERİ TARAFINDAN KABUL EDİLMİYEN TASARIMIN KULLANIM HAKKI KİME AİTTİR? BU TASARIM MÜŞTERİ TARAFINDAN BAŞKA BİR İŞ İÇİN KULLANILABİLİR Mİ?

Müşteri eğer sizin tarafınızdan yapılmış işi kabul etmiyorsa, bununla ilgili bir bildirim yaptıysa, yani ortada onu aldığını gösteren bir anlaşma yoksa ve iş kamuya sunulmamışsa, o iş size ait olmaya devam eder. Tasarımcı tarafından satılmadığı sürece müşteri o işi kullanamaz. Kullanması hak ihlalidir. Ama müşteri işinizi almış olmasına rağmen kullanmıyorsa, hatta onun yerine başka bir iş kullanıyorsa da, o iş artık size ait değildir. O artık sözleşme uyarınca müşterinin tasarrufundadır. Onu ne zaman kullanacağına kendisi karar verir. Tabii bu durum, aranızdaki sözleşme ile farklı kurallara bağlanabilir.

SUNUMLARA İLİŞKİN HAK İHLALLERİ NASIL ÖNLENEBİLİR?

Müşteriye sunum yaptınız ve müşteri işi kabul etmediğini beyan etti. Ancak buna rağmen, söz konusu tasarım, haberiniz ve izniniz olmaksızın bir yerlerde kullanıldı. Bu bir hak ihlalidir. Bu hak ihlalini ispat etmek için illa ki sözleşmeye gerek yoktur. Tanık yoluyla bu ihlal ispat edilebilir. Görüştüğünüz müşterinin/ajansın sekreterinden, sizin iş ortaklarınıza kadar herkesin tanıklığı kabul edilebilir ve o sunumun yapıldığına dair beyanlar, müşteri-tasarımcı arasındaki e-postalar, mesajlar, gönderilen taslaklar ve işler kanıt niteliğindedir. Tasarımcı tarafından satılmayan hiçbir iş müşteri tarafından kullanılamaz. Bu çerçevede, sunumların altına işin sunum aşamasında olduğuna ve sunum dışında hiçbir yerde kullanılamayacağına ilişkin bir ibare eklemek önleyici bir adımdır.

ÇALIŞMA SÜRESİNCE YAPILAN ESKİZLER KİME AİTTİR VE KULLANIMI KİMİN TASARRUFUNDADIR?

Bir iş aldınız, bu iş için müşteriye birkaç alternatif tasarım yaptınız. Bunların arasından bir tanesi seçildi ve müşteri tarafından kullanıldı. Bu durumda kullanılmayan alternatif çalışmalar, müşteri tarafından kullanılabilir mi? Hayır, kullanılamaz. Ancak yine de müşteri ile yapılacak sözleşmede ve gönderilecek tekliflerde “alternatiflerin kullanılmamasına” ve/veya “kullanım hakkının yalnızca tasarımcıya ait olduğuna” ilişkin net bir maddenin yer alması yararınıza olacaktır. Çünkü müşteri nihayetinde size, örneğin söz konusu iş bir logo ise, ortada kaç eskiz ya da alternatif olursa olsun tek bir logo için ödeme yapar. Alternatiflerin izinsiz ve telifsiz kullanımı hak ihlalidir. Tabii bu durum, aranızdaki sözleşme ile farklı kurallara bağlanabilir.

GMK SEMİNERLER 01

Grafik Tasarımda Hukuksal Sorunlar

25 Kasım 2017 / Studio-X İstanbul

Bu kitapçık, tasarımcıları, güncel yasal düzenlemeler çerçevesindeki hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Hukuki bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Meslek yaşamınızda karşılaştığınız sorunlarda mutlaka avukatınıza danışınız.

KONUŞMACILAR

Av. Övgü Bingöl - Av. Derya Karaosmanoğlu

MODERATÖR

Onur Gökalg

EDİTÖR

Eda Sezgin / editor@gmk.org.tr

TASARIM

Zeynep Yıldırım

KAĞIT SPONSORU

BASKI

bi'dolubaski.com

BASKI ADEDİ

1.000

